

PREDGOVOR

U *Zapisima o nezahvalnoj profesiji (Biti ili ne biti glumac)* prilično sam se okrutno okomio na redatelje i kritičare, tvrdeći za jedne da su uništili hrvatsko glumište, a za druge da su mahom mediokriteti koji piskaraju o nečemu, o čemu nemaju ni pojma. Prije nego se uopće upustim u bilo kakva daljnja razmatranja o kazalištu, moram najprije doliti još malo ulja na vatru koju sam potpalio pod lomačom namijenjenom kazališnim razarateljima.

Već nekoliko godina imam u svojoj kućnoj biblioteci *Kazališni glosarij*, višejezični rječnik kazališnih termina, kojemu nema prigovora, osim što u njemu niti jedan pojam nije objašnjen, već je samo preveden na drugih pet svjetskih jezika (engleski, francuski, talijanski, njemački i ruski). U tomu, inače svake hvale vrijednomu, rječniku nema, nažalost, domaćega kazališnoga žargona, što držim njegovim velikim nedostatkom. Budući da se u svakodnevnomu kazališnom životu rabe mnogi izrazi kojih u tom rječniku nema, a oni kojih ima nisu objašnjeni, to ću u ovoj knjižici čitatelju podastrijeti rječnik s objašnjenjima pojedinih pojmova, kako bi se mogao upoznati s pojmovima, koje inače, zahvaljujući *Glosariju* zasad zna samo prevesti na pet jezika, a ne zna im značenje. Međutim, prije toga moram, kako rekoh, doliti ulja na već potpirenu vatru.

U *Glosariju* sam na uvodnim stranicama naišao i na "Riječ redatelja", koji je, vjerojatno, bio zamoljen da o tomu vrijednom djelcu dade neki stručni sud. Na devet stranica formata 16 x 24 cm (a to je otprilike jedan autorski arak, odnosno 16 kartica teksta) vrli redatelj, ujedno i jedan od recenzenata *Glosarija*, govori o svemu i svačemu, samo ne o onomu o čemu je bio zamoljen napisati recenziju. Sav recenzentski osvrt na *Glosarij* sadržan je u jedva jednom, posljednjem pasusu, toliko kratkom, da ga bez ustručavanja ovdje prenosim u cijelosti. On glasi:

"Kazalište danas i živi od svoje tvarnosti. Funkcija je, dakle, *Kazališnoga glosarija* Maje Hribar-Ožegović sudjelovanje u toj tvarnosti. Obuhvaća je, tekstualno kodificira i zatim stvara unutarnji komunikacijski sustav u kojem pojmovi cirkuliraju kao živa krv kazališta. Označeno i označitelj, sadržaj i proces postaju elementi ravnovjesja. Prostor se kazališnoga istodobno zaokružuje i otvara prema beskonačnosti."

Uvaženi je recenzent upao u istu zamku u koju obično upadaju svi oni koji o nečemu previše znaju. Pišući recenziju o *Glosariju*, sasvim je smetnuo uma što i o čemu zapravo piše, pa se raspisao o kazališnim teorijama nadugačko i naširoko, uplećući ovamo i Camusa i Brooka i Kaštelana i Pirandella i Kirbyja i Eshila i Ljubicu Jović. Ukratko, sve i svakoga, tko nikakve veze nema s najobičnijim višejezičnim rječnikom, u kojemu nikakvih objašnjenja pojmova nema, osim što su pojmovi korektno prevedeni na pet svjetskih jezika. U *Glosariju*, kao pojam čvrsto vezan s kazalištem, nalazimo i onaj tekstilni proizvod od kojega se prave vreće, a koji s kazalištem ima jednako toliko organske veze, koliko i parna lokomotiva koja je nekad vukla vagone u kojima su bili putujuć glumci kad su putovali na gostovanja i turneje. Pod brojem 400 nalazimo, dakle, hrvatski naziv: "juta; vrećevina", preveden na: engleski, američki engleski, francuski, talijanski, njemački i ruski. Doslovce preslikano, to izgleda ovako:

400 Juta; vrećevina
e hessian; burlap (US)
f toile de sac; jute
t tela di iuta
nj Jute
r джут

Sad ja molim bilo koju osobu zdrave pameti, neka mi objasni koji to pojmovi ovdje "cirkuliraju kao živa krv kazališta", što to ovdje "postaje element ravnovesja", a osobito kako se to ovdje "prostor kazališnoga istodobno zaokružuje i otvara prema beskonačnosti"? Kad bi pojam doista bio u izravnoj vezi s kazalištem, i opet bih postavio ista pitanja, jer u taksativnom navođenju stranih izraza za hrvatski, ja doista ne vidim nikakve "cirkulacije žive krvi kazališta", a najmanje "prostor kazališnoga koji se istodobno zaokružuje i otvara prema beskonačnosti".

Uvaženi je recenzent ujedno i uvaženi redatelj i kazališni kritičar. Uvaženi je i sveučilišni profesor. Uvaženi je bio i HDZ-ov saborski zastupnik. Istovremeno, uvaženi je i meni osobno vrlo draga osoba, koju kao časnog i poštenog čovjeka vrlo visoko cijenim, ali uvaženi se ovdje upleo u vlastitu erudiciju kao pile u kućine. Znam da će mi teško zamjeriti ovo što sada činim, ali ne mogu ne činiti, jer sam se samomu sebi zakleo da više neću biti obazriv ni prema samomu sebi te da ću govoriti istinu, samo istinu i ništa drugo nego istinu. Tako mi Bog pomogao!

Doista, recenzije o knjigama moraju se i dana današnjega pisati, eda bi se za tiskanje knjige teškom mukom iskamčila koja kunica iz plitke i redovito prazne riznice nekoga fonda, poglavarstva, županije ili kakve druge državne ili državotvorne ustanove. Više je nego istina, da te recenzije (dvije u pravilu) nitko od nadležnih, koji će udijeliti milostinju autoru ili nakladniku, ne čita. Najveća je istina, pak, da svaki recenzent dobro zna kako o njegovu pozitivnomu sudu može, nekim čudom, ovisiti hoće li autor uopće uspjeti objaviti svoje djelo. A istina je i to, da nećete popljuvati ono, za što vas je netko od vaših bližnjih zamolio da napišete koju dobru riječ.

Uvaženi je recenzent u duši zaista dobar čovjek i ravnao se potrebom da svojom "Riječju redatelja" (a riječ redatelja je neprikosnovena svetinja za laike) uvaženoj gđi Maji omogućiti tiskanje njenoga, inače vrlo korisnoga i potrebitoga djela, pa se raspisao o kazališnoj teoriji i, u žaru teoretiziranja (ne smije se zaboraviti da je i kritičar!), jednostavno - skrenuo s puta. Možda čak i ne toliko zato što ga je iznenada uhvatio napadaj skribomanije, koliko stoga što se zaista o jednomu običnom rječniku, ma bio on i ne znam kako specifičan, ipak ne može reći mnogo više od "koristan je" ili "suvišan je". Želeći ukazati na njegovu korisnost, uvaženi je recenzent posegno u svoju kritičarsku riznicu općenitih fraza, koje dubokoumno zvuče, a ne govore savršeno ništa. Ili još gore: zvuče metafizički, a nimalo - tvarno. Tako se, naime, pred neukim prostim pukom iskazuje svoja intelektualna nadmoć, jer obični prosječnik (ova je kovanica moj obol novohrvatskoj leksici, a znači isto što i tuđica *mediokritet*, samo ne zvuči tako pogrdno) redovito razmišlja ovako: "Ako je to meni nerazumljivo, onda mora biti silno dubokoumno."

Sve bi to bilo oprostivo, ima li se na umu svrha takve vrste recenzija. Međutim, na samomu početku, preblazene "Riječi redatelja", već u prvomu odlomku, naišao sam na banalni nesporazum između vrlo glava recenzenta i Camusa. Kako bi čitatelju bilo jasno o čemu govorim, najprije prenosim taj odjeljak u cijelosti:

"Albert Camus, u jednom od svojih posljednjih tekstova, kazao je otprilike ovo: da bi se pojmió teatar, treba na rukama osjetiti težinu dekora. Camus je pripadao teatarskoj estetici u kojoj je dekor još imao težinu. Došla su zatim vremena u kojima je dekor tu težinu posve izgubio, raspršio se, sveo na gotovo bestežinske naznake, ili je posve nestao, ali mudrost Camusove misli nije prošla. Ona, pojednostavnjeno, znači: da bi se pojmió teatar, treba osjetiti njegovu tvarnost, treba znati "koliko je težak". Tako je jedan literat, čovjek koji je proizvodio književnost, pa i onu za kazalište, formulirao radikalno pomak

što se zbio u našim vremenima: da bi se pojnilo, osjetilo, znalo kazalište, nije dostatno pojmiti tekst, književno djelo. Bitnija je ona tvarnost i stvarnost u kojoj i kroz koju to djelo poprima svoje tijelo. Nakon autora Caligule otišlo se i dalje, ustvrdilo se da tekst uopće i ne mora postojati, da tvarnost kazališta može funkcionirati sama po sebi, bez ikakve podrške književnog, onda smo se opet vratili tekstu, ali svjesni da on odsad može značiti samo kroz akciju pa i kritiku koju ta tvarnost kazališnog kroza nj i ponekad protiv njega vrši. Na izgled paradoksalno, u vrijeme najvećih zamaha prema apstrahiranju zadanih i postojećih realiteta, u silovitoj se očitosti potvrdila vlastita realnost kazališta."

Prije svega, nemojte se dati fascinirati sintagmom "tvarnost kazališta". Ona ne znači, doista, savršeno ništa. To je obična kritičarska magla, kako bi ono što je napisano djelovalo što mudrije, i kako bi laik povjerovao da čita duboko filozofski tekst, kojemu on nije dorastao, pa je autor svakako vrlo mudra osoba. Običan trik, kojim se pljučka po normalnomu svijetu, koji stvari i pojave naziva njihovim imenima, a ne kojekakvim nebuloznim fantazmagorijama. To je frazetina iz praznorječive riznice s katedre komparativne književnosti, gdje mudraci poput dra. Milivoja Solara prosipaju pred studente svoju preveliku pamet lupajući notorne gluposti o tomu, kako *"glumci na pozornici pale cigaretu dvjema šibicama istovremeno, jer bi im jedna mogla puknuti u ruci koja se trese od treme"*! Ha! *Lächerlich!* - rekao bi Krleža.

Ono što je zaprepašujuće u naprijed citiranomu odlomku, to je apsolutni nesporazum u tumačenju Camusove misli, koje je vrloga redatelja i recenzenta odvelo predaleko od temeljne zadaće, pa zato, kako ovaj odlomak tako i cijela recenzija, osim posljednjega (prije citiranoga) kratkog odlomka, s *Glosarijem* nema niti toliko veze koliko bi s njime mogao imati elaborat o ekološkoj sanaciji Pazinčice. A nesporazum se sastoji u banalnoj činjenici, da je vrli stručnjak za "tekstualno kodificiranje" čitao Camusa ramišljajući na svojoj filozofskoj razini, dok je Camus (ne samo filozof, nego i prozni spisatelj i dramski pisac, dakle čovjek koji je ipak zavirio i iza kulisa kazališta) svoju misao locirao mnogo prizemljenije (ne prizemno, ali s nogama na tlu, bez glave u oblacima), trezvenije i praktičnije.

Sva filozofija dobroga starog Alberta u njegovoj misli, iz koje je recenzent (a to je malone isto što i kritičar, s jedinom razlikom da, u pravilu, kritika nepravедno pljuje po svemu što je predmet ocjene, dok recenzija svoj objekt nekritički uzvisuje u nebo) izveo svoju metafizičku teoriju, svodi se zapravo na ono najjednostavnije: **samo onaj tko je u kazalištu fizički primio vlastitim rukama kulisu (dakle, da ne bude nesporazuma, ne misli time scenskoga radnika, nego glumca) može pojmiti svu zamršenost kazališta i njegovu anatomiju.** Drugim riječima, sasvim jednostavno rečeno, **tek onaj tko je stao na pozornicu, može reći da shvaća kazalište i ima pravo o njemu govoriti.** To je bila temeljna Camusova misao, koja je pored dobronamjernoga recenzenta prošla samo zato, jer je vjerovao da i Camus razmišlja jednako metafizički kao i on samo zato jer je čovjek od pera, dok je dragi striček Albert razmišljao sasvim teatarski s pozicije na kojoj razmišlja o kazalištu glumac, a ne s pozicije s koje razmišlja redatelj ili kritičar. Nikakvih metafizika o tvarnom, teškom ili eteričnom tu nema, i nikakvoga paradoksa. U paradokse odvede kazalište teoretičari, kritičari i teatrolozi, koji nikad nisu stali na pozornicu, koji doista nisu rukom pokušali ni zadržati kulisu koja se ruši na njih, ili je prenijeti s jedne na drugu stranu pozornice, pa prosipaju besmislice poput onih gore citiranih o *Glosariju*.

Kazalište **jest** vrlo zamršen organizam, i nije uvijek lako protumačiti laiku što je što i tko je tko u kazalištu, a najmanje zašto nam je kazalište, unatoč filmu i televiziji, još uvijek

potrebno. Međutim, ionako zamršen organizam još više zamrsiti, dok se svi, koji u tom organizmu žive, bezuspješno trude da ga razmrse, to može samo netko komu do tog organizma nije previše ni stalo, jer živi **od** njega, a ne **za** nj. To je jednako besmisleno, kao kad biste u sofisticirani upravljački računalni sustav nekoga suvremenoga ratnog zrakoplova htjeli silom ugraditi još jedan računalni sustav za prebrojavanje komaraca, tvrdeći kako bez toga zrakoplov uopće ne može letjeti.

A sada, da bismo mogli još jače raspiriti oganj pod već buktećom lomačom koju palim za *auto da fë* kazališnih razaratelja, posvetimo se našem Rječniku, kako bismo pomoću njega mogli dalje raspredati o onoj suvišnoj "društvenoj nadgradnji" (budi mi oprošten ovaj soc-arhaizam!), koju neki još uvijek vole nazivati kazalištem, a koja s hrvatskim glumištem više, nažalost, nema nikakve veze. Hrvatsko kazalište u svoje su šake potpuno preuzeli režiseri, pa se može govoriti samo o hrvatskom režiserištu.

Autor

ŠAŠAVI RJEČNIK
HRVATSKOGA KAZALIŠNOG ŽARGONA

SAMPLE

A

A, a - prvo slovo hrvatske abecede, dok se neki nadobudni novokomponirani hrvatski jezikoslovac ne sjeti kako bi bilo hrvatskije da bude posljednje, jer je i u ćirilici prvo. Nisam zločest, ali, kako je krenulo posljednjih godina, ne bi me iznenadilo da i takva ludost jednoga dana padne na ćelavu glavu izvjesnomu gospodinu, koji je, ne tako davno, malone apelirao na uvođenje jezikoslovne policije, dok se drugi glupavo zalagao za "korienski" pravopis, a treći uveo stari način pisanja "ne ću", čime je u polupismenih Hrvata postigao samo to da uz "ne ću" pišu i "bi smo". Valja posebno naglasiti, da je "bukva" Az bila prvo slovo i u starohrvatskoj glagoljici (koju je također jedan idiot htio potkraj prošloga stoljeća uvesti kao novohrvatsko pismo), no kako je tijekom tisućljetne hrvatske uljudbe hrvatsko jezikoslovlje izumjelo latinicu, prvim slovom nove abecede nametnulo se slovo "A", a od Hrvata latinično je pismo preuzeo skoro cijeli svijet, iz čega valja zaključiti kako na svijetu uopće ne bi bilo pismenosti da na kulturno zaostale i nepismene europske narode nije blagotvorno djelovala tisućljetna hrvatska uljudba.

abdominalno disanje - drugi naziv: disanje dijafragmom (nema veze s "onom" dijafragmom). Način disanja "trbuhom", urođen u muškaraca. Žena, zbog svoje prirodne predispozicije za nošenje ploda u utrobi, diše "plućima", pa pri vježbama disanja žene imaju poteškoća sa svjesnim preusmjerenjem disanja "plućima" na disanje "trbuhom". Plućno disanje vrši se uzimanjem zraka gornjim dijelom torza, iznad ošita, pa se pluća šire. Trbušnim se disanjem zrak uzima spuštanjem ošita (pa se čini da se trbuh povećava, dok se zapravo pluća izdužuju prema trbušnoj šupljini, čime im se povećava kapacitet. Abdominalno disanje omogućuje uzimanje veće količine zraka u pluća, jer izdužena pluća imaju veći obujam nego što ga dobiju širenjem u stranu (smetaju im rebra), ali povrh toga omogućuje i racionalnije i kontroliranije korištenje udahnutoga zraka. Govorenjem "na dugi dah" može se upornim i stalnim vježbanjem ne samo povećati kapacitet pluća, nego i postići tako racionalno korištenje udahnutoga zraka, da se njime mogu izgovoriti enormno dugačke tirade bez ponovnoga udisanja. Vrhunski umjetnički domet u tom smislu postigao je poznati glumac Tonko Lonza još kao student glume, izgovarajući 25 heksametarskih stihova u jednom dahu. Vježba disanja je slična onoj koju provode ronjoci "na dah". Unatoč tomu, budući da danas na Akademiji dramske umjetnosti nema više profesora koji znaju poučiti novopečene glumce takvoj vještini, mnogi današnji glumci dišu na škrge. Njima preporučujem bronhi. Lakše se diše.

abonman, abonoman, abonma - isto što i **predbrojka** (v.)

adaptacija - prilagodba. Razlikujemo više vrsta adaptacija. Najčešće se pod tim podrazumijeva adaptacija nekoga nekazališnoga teksta u tekst neprikladan za scensku izvedbu. Druga vrsta adaptacije koja je za kazalište važna, to je adaptacija, odnosno popravak, kazališne zgrade koja samo što se nije srušila. U presahlim je riznicama uvijek teško naći novaca za takav zahvat, pa su neke kazališne kuće morale gorjeti, samo da bi se nekako namaknula nužna svota za skup građevinski zahvat, koji je nakon požara bio još skuplji. Ali, tada su se obično ipak nekako našli novci, kojih inače nikako

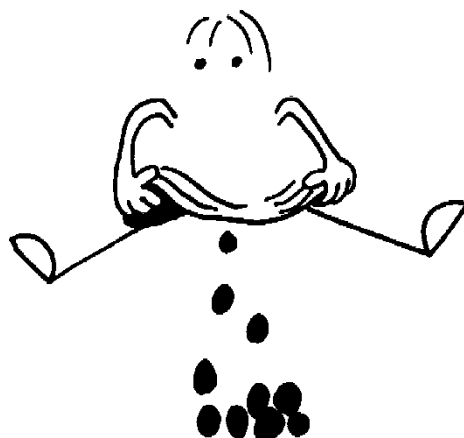
ne bi bilo. Treću, najznačajniju vrstu adaptacije u kazališnom smislu, predstavlja adaptacija na okolinu. Niste li adaptabilan tip, nemojte u kazališnu zgradu na službeni ulaz niti ulaziti. Tamo ćete, naime, susresti više psihijatrijskih slučajeva nego u Vrapču i Bajnskim Dvorima zajedno pa, ako se niste u stanju adaptirati na takvu okolinu, moglo bi vam se desiti da nekoga zveknete šakom u glavu, na pravdi Boga, ni krivoga ni dužnoga, samo zato jer vam je dužan novaca ili vam je spavao sa ženom.

adaptirati - glagol koji označava radnju **adaptacije** (v.). Dobro ga je znati, ako ste prilagodili, recimo, "*Divotu prašine*" Vjekoslava Kaleba za scensku izvedbu u kojoj dva unezvjerena majmuna dva sata bauljaju po pozornici amo tamo, a druga dva, poput dviju dosadnih Sfingi prepričavaju ono što u romanu nije napisano kao dijalog. Kad taj svoj velebni umotvor donesete dramaturgu, nemojte kazati: "prilagodio sam Kaleba za vaše kazalište". Mnogo je suptilnije, a zvuči stručnije, kazati: "adaptirao sam Kaleba za vaš teatar". Tako će vas odmah shvatiti kao stručno potkovanu osobu, koja zna što je dobra literatura i strahovito dosadno kazalište.

ad libitum - po vlastitoj volji. U glazbenoj umjetnosti izraz za ono isto što se u dramskoj zove **ekstempora** (v.) ili **ekstemporiranje** (v.). Naški rečeno: gudi kako ti drago, tj. kako znaš i umiješ.

administracija - u kazalištu su to, uglavnom, svi oni koje nikada nećete vidjeti na pozornici niti u njevoj blizini. Vrlo često niti oni ne vide pozornicu, čak ni iz gledališta vlastitoga kazališta, ali najbolje znaju kako su glumci preplaćeni za svoj posao koji bi mogao raditi bilo tko. Glumci ih zovu "oni gore". "Oni gore" drmaju kazalištem, jer u njihovim je rukama sav financijski potencijal kazališta. Ukoliko se to uopće može nazvati riječju "potencijal".

adoptirati - posvojiti, uzeti pod svoje. Dijete koje se uzima pod svoje, dobiva prezime svoga adoptivnoga roditelja. Redatelji su adoptirali hrvatsko glumište, pa se u nas ono zove režiserište. Zločesti to izgovaraju kao dvije riječi, razdvajajući "i" od "s". Pridržavam sva autorska prava na tu riječ i sve njene izvedenice, poput: režiseriti, režisrati, režisranje i sl.

agencija - u našim uvjetima vrlo teško objašnjiva riječ. Trebala bi to biti nekakva poslovna organizacija, koja bi se imala brinuti o glumačkim angažmanima i da njeni

klijenti ne pocrkaju od gladi. Naše postojeće agencije uglavnom se brinu o naplati provizije od glumaca koji su si sami našli posao.

Akademija - krivo će učiniti svaki laik pomisli li da se pod tim nazivom krije HAZU ili "*Policijska akademija*" (od 1. do 22. epizode). U kazališnim krugovima HAZU je preintelektualna ustanova da bi se o njoj uopće govorilo, a neobavezna filmska komedija smatra se bedastoćom. Pod tim se skraćenim nazivom krije visokoškolska ustanova čiji je puni naziv u moje vrijeme glasio: Akademija za kazališnu umjetnost, a proizvodila je generacije i generacije izgubljenih ljudi, koji nikako nisu uspijevali shvatiti kako njihova umjetnost i diploma nikomu u Uljudbenoj Našoj ne treba, jer su tada još hrvatska kazališta bila prepuna šumara, konobara i kuharica, kojima je bilo lakše kreveljiti se na pozornici, nego raditi posao za koji su bili kvalificirani. Današnji naziv iste ustanove glasi: Akademija dramske umjetnosti, nakon što je u interregnumu bila i Akademija za kazalište, film i televiziju, a proizvodi prenapuhane režiserske umove i glumačke invalide. U pripravi je njeno preimenovanje u Akademiju za invalide triju medija.

akademac - student **Akademije** (v.) kojega zagrebačka kazališta pripuštaju na svoje pozornice kao statista. Ponekad mu za to čak i plate koju kunu.

akademski glumac - počasna titula nekih glumaca, koji su, doduše apsolvirali studij glume na Akademiji, ali nikad nisu mogli dobiti diplomu, jer su položili samo ispit iz glavnih stručnih predmeta (glume i scenskoga govora), a za ostale su teoretske predmete bili, jednostavnim rječnikom kazano, prebedasti. Drugi, koji su položili sve ispite, a nisu mogli dobiti diplomu, nisu je dobili zato, jer nisu nikad završili školovanje u srednjoj školi. Iz nerazumljivih se razloga istom časnom titulom ponekad služe i oni koji su samo uredno diplomirali i primili svoju akademsku diplomu.

akcija - riječ koja je najslada kad je glumac čuje kao poklik na engleskom: "*action!*" To onda znači da je glumac pred kamerom inozemnoga filmskog producenta i da će imati što jesti barem toga dana, jer mu uz takav angažman pripada i besplatni ručak za dan koji provede na snimanju, a od honorara može poživjeti punih mjesec dana, ako je skromna i racionalna osoba. Sama riječ inače ima i druga značenja, pa tako označava radnju uopće, dramsku radnju, priču ili zaplet. Današnji bi jezikoslovac, ruku dajem u vatru, zahtijevao da se kaže dramski **zapletaj**, što ja s gnušanjem odbijam, jer me taj oblik neodoljivo podsjeća na zapletaj crijeva.

akt - ova riječ ni u kojemu slučaju nema ono značenje koje ima u slikarstvu. Akt je u kazalištu **čin** (v.), a što je to, nemam namjere dvaput objašnjavati, pa zato na ovom mjestu samo toliko, da to nije slika gole ženske, kao što ste zacijelo povjerovali u svojoj prljavoj mašti.

akter - no, dakle, ako akt nije slika gole ženske, onda ni akter nije goli muškarac koji trči po ulici usred bijela dana, iako takav obično misli da to jest. Akter je **glumac** (v.), odnosno sudionik nekakvoga zbivanja općenito. Do prije nekoliko godina, **glumica** (v.) je bila akterka, ali danas bi vjerojatno bila akterica. Srećom, ova je čudna riječ još prije više od pola stoljeća sasvim izašla iz uporabe, pa je ovdje navodim samo kao upozorenje da ni jedan ni drugi njen oblik ne rabite, padnu li vam slučajno na pamet.

aktovka - to ni u kojemu slučaju nije *Samsonite diplomat-case* za spise. Što je to, vidi pod: **jednočinka**.

aktualno djelo - isto što i suvremeni dramski tekst. To je nešto što nitko, komu je do njegovoga kruha stalo, ne izvodi na pozornici domaćih kazališta. Zato se na sva usta priča kako nema suvremene hrvatske drame. Nije da je nema, nego ima da se ne izvodi.

aktualno kazalište - suvremeno kazalište, koje prati najnovija dostignuća scenske umjetnosti u svakomu pogledu (kako dramaturškomu, tako tehničkomu i prikazbenomu). Vidio sam da to postoji u svijetu, ali za svoga života to u svojoj domovini vidio nisam. Glede prikazbe, hrvatska kazališta još i dana današnjega tapkaju 50 godina iza sve ostale svjetitbe. Glede tehničke opremljenosti većine hrvatskih kazališnih zgrada diže mi kosa na glavi, a glede dramaturgije udaram glavom o zid. Zasad je zid još uvijek čitav. Dramaturge da ne spominjem.

akustika, akustičnost - akustika je nauka o zakonima rasprostiranja zvuka. Akustičnost je svojstvo neke prostorije da prenosi u njoj proizveden zvuk. Što se zvuk bolje prenosi, to je prostorija akustičnija. Akustičnost kazališne dvorane procjenjuje se po tomu, čuje li gledatelj u posljednjemu redu bolje **protagonista** (v.) s pozornice, ili **šaptača** (v.) koji je izvan pozornice.

aleksandrinac - nema nikakve veze s Aleksandrijom. To je dvostruko rimovani stih kojim je pisao Molière, a zahtijeva od glumca visoku govornu kulturu a od režisera vrhunsku opću kulturu. Vjerojatno zato hrvatska režiserišta sve manje izvode Molièrea.

Aleksinac - grad u Srbiji. Nekad je u Zagrebu na uglu Bakačeve i ulice Pod zidom postojao restoran istog naziva, u kojemu se mogla uz vrhunski roštilj (čuvene "tanke kobasice") popiti čaša slatkastoga "suvarka", teškoga, opojnoga crnog vina, pravljenoga od polusasušenoga grožđa, koje je privlačilo mnoge zagrebačke "kulturtregere" (v.), pa tako i kazalištarce. Među inima i mene.

alimentacija - to je onaj iznos koji glumcima, na temelju sudske presude, otimaju od plaće za izdržavanje djece iz njihove bivše zakonite ili nezakonite veze. Budući da po najnovijim hrvatskim zakonima svakom djetetu pripada alimentacija u visini prosječne plaće u Lijepoj Našoj, a glumački su prihodi obično negdje ispod toga prosjeka, toplo vam preporučujem onaniju kao jedini sigurni oblik seksualnoga života. Vjerojatno je to i razlog što u hrvatskim kazalištima ima tako mnogo drkadžija. Oni koji to nisu - plaćaju.

alternacija - sačuvaj nas, Bože! To je kad se dvije glumice mrze do te mjere, da bi doista jedna drugu najradije utopile u žlici vode, samo kad bi to ikako bilo moguće. Mrze se

zato, jer im je objema dodijeljena ista uloga u istoj predstavi. A premijera, na koju dolazi cvijet hrvatske uljudbene javnosti, samo je jedna. Mogu one obje biti genijalnije od genijalne Sarah Bernhard, ali premijeru može igrati samo jedna od njih. Razumije se, uvijek premijeru igra ona lošija, jer je spavala s ravnateljem kazališta, redateljem, predsjednikom upravnoga odbora, tajnikom kazališta, šeficom računovodstva i vratarom, a ima i moćne zaštitnike u Helsinškom odboru za ljudska prava, dok je ona bolja, jadna, prevarena i zakinuta. Tako, naime, uvijek tvrdi ona kojoj ne preostaje drugo nego da odigra - reprizu, na koju će možda doći pogani kritičari, ali sigurno neće doći cvijet hrvatske uljudbe, jer prava društvena krema dolazi, u najboljem slučaju, samo na premijere. Dakako, zbog bogatog domjenka koji siromašna kazališta ponekad poslužuju nakon premijerne izvedbe, kako bi ublažila loš dojam koji je na gledatelje ostavila predstava..

aluzija - to nije pojam suprotan iluziji. Aluzija je, kad pred kolegom, netom se osramotio na pozornici pa se izgovara kako mu je partner dao krivi **šlagvort** (v.), kažete drugomu kolegi npr.: "Znaš da lošem i dlaka smeta?"

amater - neprofesionalac, netko tko svoju umjetničku dušu ne prodaje za novac kao kurva lažnu ljubav, nego se predaje umjetnosti iz vlastitoga zadovoljstva i za vlastiti užitak, iz slijepe ljubavi, kao stalna konkubina svomu oženjenomu ljubavniku.

amaterski rad, amatersko djelo - u svakodnevnomu žargonu to je isto što i **diletantski** (v.) obavljen posao i nema nikakve veze s amaterizmom i amaterom. Tako se kaže za škrabotinu koju je napisao nekakav polupisмени, nedoučeni mladi skriboman, tako se kaže za telca koji se ne zna okrenuti na pozornici ili pred kamerom mlatara rukama poput vjetrenjače, tako se kaže za redatelja koji je gledatelju na nos nabio svoju režiju, zaboravljajući na to da gledatelja zanima u kazalištu priča u kojoj će doživjeti katarzu, ili duhovitost koja će ga zabaviti, bez obzira na to ima li takav zvekan diplomu Akademije za invalide triju medija, ili ne.

amatersko kazalište - praktički, to je svako kazalište u Hrvatskoj, jer ono što glumci tamo primaju kao naknadu za svoj profesionalni rad, jedva je nešto više od napojnice, pa se slobodno može reći da sva hrvatska kazališta opstoje jedino zahvaljujući činjenici što su glumci toliko glupa čeljad, da još nisu shvatili kako za svoju profesionalnu djelatnost bivaju nagrađeni amaterskim plaćama. Inače, u svijetu se amaterskim kazalištem smatra ono kazalište, u kojemu glumci rade dragovoljno, **volonterski** (v.), bez ikakve naknade, za razliku od profesionalnih kazališta, gdje primaju mjesečne plaće od 1.500 eura (čisti početnik) pa sve do 6.000 eura (doajen). U pravilu, samo u nas glumci znaju koliku tko ima plaću, pa tako imaju razloga režati jedan na drugoga zbog nekoliko desetaka kuna. Zavađenima se lakše manipulira. U civiliziranomu zapadnom svijetu visina plaće stroga je poslovna tajna, i glumac koji drugomu kaže kolika mu je plaća, istoga trenutka može pokupiti svoje prnje i otići iz kazališta. Zadovoljni (začudo!) bolje rade.

amfiteatar - nema nikakve sličnosti s amfibijom. Amfibija je, prije svega vrsta vozila koje se kreće po kopnu i vodi. Amfiteatar uopće nije vozilo i ne kreće se nikamo. To je svako polukružno ili sasvim kružno gledalište, a naziv mu potječe još iz stare Grčke. Da se ne kreće nikamo, najbolje se može dokazati suvremenim repertoarom hrvatskih kazališta: sastavljači repertoara još uvijek najradije čitaju grčke klasike. Nema opasnosti da bi tema mogla komu dati priliku za tužbu zbog uvrede, klevete ili duševne boli.

analitička tehnika drame - način pisanja drame, kad uglavnom niti imate što reći, niti znate kako završiti ono što ste počeli pisati.

angažman - u kazalištu, to je isto što i stalni radni odnos (to je ono za što morate ići na liječnički pregled i vaditi radnu knjižicu da bi mogli ostvarivati svoje pravo na mirovinu i zdravstveno osiguranje), za razliku od **gaže** (v.), koju je gđa Maja u svom *Glosariju* sasvim krivo strpala u isti koš.

ansambl - ovaj se izraz u tekstilnoj industriji i modnim revijama rabi za komplet odjeće koji se sastoji od najmanje dvije iskrojene i sašivene krpe na istoj hodajućoj lutki, ali u kazališnomu rječniku to je sveukupno umjetničko osoblje nekoga kazališta ili kazališne družine, odnosno sveukupno umjetničko osoblje koje pripravlja neku scensku izvedbu. Razlike u značenju gotovo da i nema: i u kazalištu su to najmanje dvije glumačke krpe, kojima se otire prašina s iste pozornice, a ponekad ansambl služi kao kolektivna lutka koja nosi tekstilne ansamble nekoga uvaženoga **kostimografa** (v.) ili njegove još uvažnije supruge.

antagonist - obično je to onaj drugi u **alternaciji** (v.). Riječ, naime, znači: protivnik, suparnik, antijunak.

antitalent - sušta suprotnost talentu. U nas je uvriježeno ovim nazivom krstiti osobu koja nema ni mrvu talenta za ono što čini, iako bi za to bila prikladnija hrvatsko-latinska kovanica *netalent*, ili posve latinski *atalent*, jer se pod nazivom *antitalent* podrazumijeva osoba koja talenta nema, a ne osoba koja se talentu protivi. No, takvih jezikoslovnih bedastoća imali su još i stari Rimljani, pa zašto ih ne bismo mogli imati i mi. Najhrvatskije i hrvatskomu jeziku najprimjerenije bilo bi kazati "*nedarovita osoba*" ili "*nenadarena osoba*", ali to ne samo da su dvije riječi (a svaka izgovorena riječ stoji nas utrošene tri kalorije!) nego i zvuči nekako mekanije, nježnije, dok, kad na nekoga riknete da je "*antitalent!*" (i to još s krivim naglaskom, na posljednjem slogu), taj odmah zna gdje mu je mjesto, i da ste ga upravo tamo uputili.

antrakt - nikako nemojte pobrkati s imenicom antraks. Antraks je ružna stočna bolest poznatija pod narodnim imenom "crni prišt", ili u veterini kao bedrenica. Što je antrakt, vidi pod: *međuigra*, a nikako pod "odmor", jer *entr'acte* nije drugo nego francuski naziv za španjolsku *entremeso*, a to je posebna vrsta kratkih dramskih tekstova koji su se, osobito u Španjolskoj, izvodili između činova glavne predstave, **umjesto** odmora, stanke, odnosno pauze. Činjenica da Francuzi imaju isti izraz i za stanku između dva čina, ne mijenja ništa na stvari. Bilo kako bilo, antrakt nije prilika za čavrljanje o predstavi i prepričavanje najnovijih tračeva, a još manje prigoda za pušenje.

aparte - upravo se tako i izgovara kako se piše, s naglaskom na drugom "a", jer smo izraz preuzeli iz talijanskoga, a ne francuskoga jezika. To je **replika** (v.) koju glumac izgovara "za sebe", što najčešće znači "izravno publici". Aparte je i ono, kad u glumačkomu salonu bubnete kao za sebe nešto na nečiji račun, praveći se da ga ne vidite, a dobro znate da je on u blizini i mora čuti vaš ubod. Na njegovu vjerojatnu reakciju, uvijek možete reći kako ste samo glasno razmišljali o nekom tekstu koji radite na televiziji, iako svi dobro znaju da danas televizija ne radi skoro ništa, a kad radi onda vi sigurno niste tamo na **gaži** (v.).

apludirati - pljeskati dlanom o dlan u znak bilo iskrenoga odobravanja, što je rjeđa pojava, bilo zato da drugima pokažete kako i vi razumijete i hvalite ono što su oni razumjeli i svidjelo im se. Necivilizirani i neuljudeni ljudi plješću i na državnu himnu i na pojedine stavke u jednoj skladbi na koncertu. To zato, jer, ako je riječ o himni, misle

da će time pokazati kako su veliki domoljubi, dok samo pokazuju svoju neupućenost i neuljudenost, a na koncertu misle kako će time pokazati svoju veliku ljubav spram umjetnosti i svoje veliko poznavanje glazbe, iako su se prvi put obreli na takvoj svečanosti glazbene umjetnosti, pa ne znaju pravila ponašanja.

aplauz - pljesak. Jedina prava nagrada glumcu za njegov trud i umijeće. Sve ostalo su trice i kućine.

aplauz iz pristojnosti - to je onaj pljesak, kad vidite da su se ljudi trudili iz petnih žila da od govana naprave pitu, pa im plješćete jer su napravili pitu - od govana.

aplauz na otvorenoj sceni - u dramskom kazalištu rijetka pojava, ali kad ga ima, znajte da se dogodilo nešto zaista veliko. Osim ako se ne igra komedija, ili netko od glumaca slavi godišnjicu umjetničkoga rada.

aplauz pred nastup - isto što i: **nastupni pljesak** (v.).

aplauza nema - najčešće ga nema onda, kad publika ne zna da je gledala redateljsku predstavu i očekuje kakav takav završetak, kojega nema i nema i nema i nema ga više. Najčešće tada redatelj predstave sam počne aplaudirati (samomu sebi!), čime podučiti glupu publiku što joj je raditi na kraju predstave. Nema li aplauza na kraju prvoga čina, onda kažemo da u dvorani "**publika sjedi na ušima**" (v.), da imamo "**hladnu publiku**" (v.), ili da "**igramo za dom gluhonijemih**" (v.). Najčešće se takvi komentari na publiku daju u nazočnosti redatelja, stavljajući mu time na znanje da podržavamo njegov imbecilitet od predstave, ali eto, ova nepismena publika ne shvaća ni nas ni njega. U takvim se trenucima glumci osjećaju mnogo mučnije od redatelja, jer oni, za razliku od njega, ipak moraju i drugi čin izdržati pred onima, koji bi najradije izašli iz dvorane, kad im ne bi bilo neugodno to učiniti.

apretura za bradu i brkove - afektirani naziv za **mastiks** (v.).

apstraktni stil - u slikarstvu je to onaj stil u kojemu je jedno oko na vrh nosa, a drugo na zatiljku, lijeva noga izvire iz desnog ramena, a cijela figura stoji naglavačke i slična izvanzemaljca, dok slika nosi naslov "Venera Miloska". U kazalištu to je predstava koja po svojoj dopadljivosti i razumljivosti slična takvu sliku, dok joj režiju potpisuje neko od velikih imena hrvatskoga režiserišta.

aranžirka – to nije cvjećarica koja «aranžira» cvjetni buket, nego prvi pokus nekoga djela u prostoru. To je onaj pokus, pri kojemu dolazi do izražaja sva redateljeva genijalnost: tijekom aranžirke, mudri redatelj, poput brižne mlade majčice, uči glupe glumce hodati.

arka - nije Noina, nego je drugi naziv za okvir **pozornice** (v.), koji se još zove i **bogn** (v.).

artificijelna gluma - umjetna, izvještačena, neprirodna, kazališna gluma, "**gluma na koturnama**" (v.), kakvu vrlo uspješno njeguje zagrebačka Akademija za invalide triju medija. Općenito, to je gluma koju podnosi pozornica barokne kazališne zgrade i neuka publika, ali pred kamerom nema prolaznu ocjenu.

artikulacija - tvorba glasova, razgovjetno izgovaranje glasova, rad govornih organa; drugi naziv: **dikcija** (v.). U kazališnom svijetu pod tim se pojmom podrazumijeva ono što valja činiti usnama i jezikom, da bi nas onaj komu govorimo uspio nekako čuti i razumjeti. U svakodnevnom životu to su one grimase koje činimo kad, recimo,

ispraćamo voljenu osobu koja putuje autobusom u inozemstvo, pa kad je već sjela u autobus koji samo što nije krenuo, pokušavamo u posljednji trenutak voljenu osobu podsjetiti neka provjeri da li joj je putovnica u džepu, ili ju je ostavila kod kuće u ladici, nakon čega, ako smo ovladali vještinom artikulacije, voljena osoba kune sve na svijetu i kopa po džepovima dok autobus kreće, a vi ne doznajete odgovor, a ako vam...

**ZABAVNO JE? SVIDJELO VAM SE?
NARUČITE PO AKCIJSKOJ CIJENI.**

SAMPLE